

Høringsinstansene

Deres ref:

Vår ref: 2017/219654

Dato: 29.05.2019

Org.nr: 985 399 077

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

GI INNSPILL TIL FORSLAG TIL MATEKSPORTFORSKRIFT

Mattilsynet sender med dette forslag til ny mateksportforskrift på høring. Vi inviterer alle til å inngi sine kommentarer, merknader og spørsmål til forskriften. I tillegg til høringsmøtet som ble holdt den 29. mai vil vi invitere til ytterligere høringsmøter ved behov.

Mateksportforskriftens hovedformål er å tydeliggjøre hvilke krav som stilles til næringsaktørene for å få utstedt eksportsertifikat, og hvordan næringsaktørene skal søke til Mattilsynet om å få helsesertifikat. Mateksportforskriften skal dessuten sikre at Norge har et system for kontroll med helsesertifikater som importlands myndigheter har tillit til.

Mateksportforskriften skal gjelde for produsenter og eksportører av næringsmidler, animalske biprodukter, fôrvarer, levende dyr og avlsprodukter som eksporteres fra Norge til land utenfor EØS.

Eksporten av mat er økende, og spesielt sjømat fra Norge. Importlandene stiller stadig flere og strengere krav som Norge må forholde seg til. Mattilsynet bekrefter ved attesting at kravene er oppfylt for varene som eksporteres. Ut fra effektivitetshensyn kan ikke Mattilsynet kontrollere hvert enkelt eksportparti. Mattilsynet prioriterer å føre tilsyn der risikoen for avvik er størst.

Mateksportforskriften vil bli del av systemet som sikrer at varene som eksporteres oppfyller importlandenes krav. Systemet er basert på tillit mellom produsentene, Mattilsynet og importlandenes myndigheter. Virksomhetene må kunne dokumentere overfor Mattilsynet at kravene det attesteres for er oppfylt.

De viktigste momentene i det nye forslaget er å:

- bidra til å ivareta markedsadgang og sikre at Norge har et effektivt sertifikatsystem som importlandene har tillit til,
- tydeliggjøre hvilket ansvar norske produsenter og eksportører har i forbindelse med eksport av varer til land utenfor EØS,
- samle regler og praksis knyttet til helsesertifikater (sertifikater) i én forskrift.

www.mattilsynet.no

Mattilsynet
Hovedkontoret
Seksjon eksport og import

Saksbehandler: Lise Vavik
Tlf.: 22 77 86 19
E-post: postmottak@mattilsynet.no
(husk å legge inn mottakers navn)

Postadresse:
Felles postmottak, Postboks 383
2381 Brumunddal
Telefaks: 23 21 68 01

- innlemme forskrift om produksjon og eksport av næringsmidler og fôrvarer til land utenfor EØS på særskilte vilkår

Hva trenger vi fra dere?

Vi ønsker særskilt innspill på innholdet i forskriften, ut ifra hva som er relevant for dere. I tillegg vil vi gjerne ha tilbakemelding dersom dere oppfatter noen bestemmelser som uklare eller vanskelige å forstå. Synes dere én eller flere av forklaringene/begrunnelsene til de enkelte paragrafene er mer eller mindre klare, så send inn kommentarer om hvilke bestemmelser dette gjelder, og på hvilken måte.

Hvorfor fremmes forslaget?

Mattilsynet har fått i oppdrag av matdepartementene å effektivisere utstedelsen av helsesertifikater. En forutsetning for en slik effektivisering er opprettelse av et nasjonalt regelverk som regulerer eksportløpet. Mattilsynet har derfor utarbeidet et forslag til en ny mateksportforskrift.

Dagens regelverkskrav knyttet til eksport er nedfelt i ulike forskrifter, og det kommer ikke tydelig frem at de også retter seg mot eksportører. I mangel av egen eksportforskrift under matloven, ser vi at dagens praksis kunne vært mer enhetlig og forutsigbar for virksomhetene. Både eksportørene og Mattilsynet har behov for at reglene samles og tydeliggjøres for å sikre likebehandling av søkerne, og for å effektivisere arbeidet med å utstede sertifikater. I tillegg stiller importlandene stadig flere og strengere krav til norske varer, som må oppfylles av eksportør og av Mattilsynet for å få og beholde adgang til deres markeder.

For eksportørene vil det bli lettere å ha oversikt over pliktene sine. Samtidig blir utstedelsen av sertifikater mer enhetlig.

Bakgrunn

Mattilsynet utsteder årlig ca. 65 000 sertifikater, hvorav 90 % er for sjømat. Sertifikatet er en bekreftelse fra norske myndigheter til myndighetene i importlandet om at varene oppfyller kriteriene som er avtalt. De aller fleste importlandene krever sertifikater, og da er sertifikat en forutsetning for at eksportpartiet slipper inn.

Gjeldende nasjonalt regelverk

Matloven¹ med en rekke utfyllende forskrifter regulerer produksjon og omsetning av blant annet næringsmidler, animalske biprodukter, fôrvarer, levende dyr og avlsprodukter i Norge. Produksjon for eksport til land utenfor EØS er omfattet. Matlovsforskriften² gjør EUs matlov³ til en del av norsk rett, og fastsetter generelle prinsipper og krav i næringsmiddelregelverket.

Mattilsynets sertifikatutstedelse er nevnt i fiskekvalitetsforskriften⁴. Fiskekvalitetsforskriften har i § 37 en bestemmelse som sier at *Mattilsynet kan utstede sertifikat for forhold som er beskrevet i forskriften*. Vilkårene for søknad om sertifikat er ikke forskriftsfestet noe sted. For eksportøren er det derfor vanskelig å ha oversikt over pliktene sine, og samtidig er det for Mattilsynet krevende å sikre en enhetlig sertifikatutstedelse.

¹ Matloven (lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv.)

² Matlovsforskriften (forskrift 22. desember 2008 nr. 1620 om allmenne prinsipper og krav i næringsmiddelregelverket)

³ Matlovsforordningen (Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 178/2002 av 28. januar 2002 om fastsettelse av allmenne prinsipper og krav i næringsmiddelregelverket, om opprettelse av Den europeiske myndighet for næringsmiddeltrygghet og om fastsettelse av framgangsmåter i forbindelse med næringsmiddeltrygghet)

⁴ Fiskekvalitetsforskriften (forskrift 28. juni 2013 nr. 844 om kvalitet på fisk og fiskevarer)

Hva forskriften gjelder

Se kommentarer til § 2.

Norges internasjonale forpliktelser

Eksport til land utenfor EØS er ikke en del av EØS-avtalen, og vi har dermed adgang til å gi nasjonale regler. Norge er imidlertid medlem i både *World Trade Organisation* (WTO), *Food and Agriculture Organization of the United Nations* (FAO) og *World Health Organization* (WHO). Som medlemsland følger Norge anbefalingene fra disse på matområdet. For levende dyr, genetisk materiale og animalsk mat, følger Mattilsynet anbefalinger gitt av *World Organisation for Animal Health* (OIE).

Codex Alimentarius (Codex) er opprettet i samarbeid mellom FAO og WHO. Hensikten med Codex er å utvikle internasjonale matstandarder nedfelt i retningslinjer, veiledere og anbefalinger. Disse dokumentene er for medlemslandene å anse som standarder til hjelp for nasjonale myndigheter. Codex har blant annet laget en retningslinje når det gjelder eksport av næringsmidler⁵, heretter kalt «CAC/GL 38-2001». Norge følger i dag CAC/GL 38-2001. Av hensynet til rettssikkerhet og forutberegnelighet for eksportvirksomhetene forslår Mattilsynet å forskriftsfeste deler av disse retningslinjene. Det er viktig at pliktsubjektene forstår hvilke plikter og rettigheter de har i eksportprosessen. Forslaget vil også kunne redusere misforståelser og redusere klager i fremtiden.

Handel innen EØS-området

Gjennom EØS-avtalen er Norge en del av det europeiske markedet. Derfor definerer matlovgivningen utførsel av varer til andre EØS-land ikke som eksport, men som «samhandel med et annet EØS-land». Forslag til en ny mateksportforskrift vil ikke omfatte disse tilfellene, med unntak av eksportpartier som sendes via andre EØS-land før eksport til land utenfor EØS.

Til § 1 Formål

Første ledd

Forslaget til forskriften skal bidra til å ivareta markedsadgang for norske produkter i markeder utenfor EØS og legge til rette for et effektivt sertifikatsystem som andre land har tillit til.

Siden tillit mellom eksportland og importland er en forutsetning for eksport, må varene som eksporteres være trygge og i samsvar med importlandets forventninger. Mattilsynet bekrefter dette gjennom sertifikatet. Virksomhetene har ansvar for at all produksjon og omsetning av mat, nasjonalt og internasjonalt, skjer på en trygg og redelig måte og i samsvar med importlandets krav. Enhver virksomhet som opererer i et marked har et solidarisk ansvar for hele bransjens omdømme og markedsadgang.

Det er derfor et mål for forskriften at Norge har et effektivt sertifikatsystem som forplikter virksomhetene, og som andre land dermed har tillit til.

Som medlem av WTO følger Norge anbefalingene i CAC/GL 38-2001. Videre i høringsnotatet vil vi angi de eksakte Codex-bestemmelsene der hvor dette er relevant i forslaget.

Annet ledd

Annet ledd er hentet fra forskriften om produksjon og eksport av næringsmidler og fôrvarer til land utenfor EØS på særskilte vilkår. Forskriften har tidligere vært ute på offentlig høring, og bestemmelsene fra denne forskriften er ikke blitt materielt endret i forbindelse med innlemmingen. Disse bestemmelsene er dermed ikke gjenstand for nåværende høring.

⁵ [Guidelines for design, production, issuance and use of generic official certificates](#)

Til § 2 Hva forskriften gjelder

Første ledd.

Forslaget til mateksportforskrift skal sikre at eksport som nevnt i § 2 reguleres i én forskrift. Dette gjør det lettere for virksomheter å få oversikt over hvilke krav som stilles til produsenter og eksportører for å få utstedt eksportdokumenter av Mattilsynet.

Forskriften gjelder virksomheter som produserer, oppbevarer, transporterer eller eksporterer næringsmidler, animalske biprodukter, fôrvarer, levende dyr og avlsprodukter (det vil si sæd/melke, embryoer eller oocytter) som skal eksporteres til land utenfor EØS.

Speditøren handler på vegne av eksportøren og er ikke en virksomhet som Mattilsynet forholder seg direkte til i eksportsammenheng. Speditøren er derfor ikke nevnt i utkastet til forskrift. Tradere er heller ikke nevnt, da de verken fremstiller produktene eller søker Mattilsynet om sertifikater.

Privatpersoner som foretar aktiviteter i privat og ikke-kommersielt øyemed, faller utenfor matlovens definisjon av «virksomhet», og Mattilsynet fører ikke tilsyn med dem i henhold til denne loven. De er derfor utenfor virkeområdet til denne forskriften, som retter seg mot virksomheter.

Mattilsynet har ingen registrering eller godkjenning av privatpersoners ikke-kommersielle hold av kjæledyr. Dersom importlandet krever et helsesertifikat utstedt av Mattilsynet for dyr som er i privatpersoners besittelse, er det større begrensninger for hva Mattilsynet kan sertifisere for enn dersom dyret hadde vært oppstallet i en virksomhet omfattet av registreringsplikt eller godkjenningsplikt. For slik eksport kan sertifisering utført av autorisert veterinær være vel så hensiktsmessig dersom dette aksepteres av importlandet, jf. forskrift 14. juli 2004 nr. 1123 om dyrehelsemessige betingelser for innførsel av hunde-sæd til Norge.

Mattilsynet har utstedt forholdsvis få sertifikater for sæd fra hest eller hund for import til land utenfor EØS. Mattilsynet har utstedt noen flere sertifikater for levende hund og hest. Sertifikatene er utarbeidet av de lokale avdelingskontorene. Disse har vært basert på danske sertifikatmaler, EUs intra trade certificate eller basert på en mal fra importlandene. Felles for alle er at de ikke har vært gjenstand for forhandlinger mellom Hovedkontoret og sentrale veterinærmyndigheter i importland, og det er snakk om et fåtall sertifikater sett opp mot den øvrige eksporten av produkter omfattet av den foreslåtte mateksportforskriften.

Utstedelse av sertifikater til privatpersoner vil ikke bli regulert av denne forskriften, men må fortsatt behandles som særtilfeller. Det påfaller likevel dyreeier å dokumentere at krav som stilles i helsesertifikatet er oppfylt. Dersom dyreeier ikke kan dokumentere tilfredsstillende av krav, kan Mattilsynet heller ikke utstede sertifikatet.

Det er utstedt noen helsesertifikater for virksomheter som holder veddeløpshester. Hvorvidt utstedelse av sertifikater for slike forsendelser faller innunder denne forskriftens virkeområde vil likevel være avhengig av hva slags sertifikat som skal utstedes; dersom en slik aktør søker om et sertifikat som ikke har vært gjenstand for forhandling mellom Mattilsynets hovedkontor og veterinærmyndighetene i importlandet, så vil eksporten ikke omfattes av denne forskriften.

Forskriften gjelder heller ikke for planter. Mattilsynet utsteder hvert år rundt 1 000 plantesunnhetssertifikater. Siden plantehelseområdet ikke er en del av EØS-avtalen, kreves sertifikat også til EU/EØS. Norge er tilsluttet den internasjonale Plantevernkonvensjonen (IPPC) som forplikter oss til å ha et system for utstedelse av plantesunnhetssertifikater. Med grunnlag i konvensjonen er det utarbeidet standarder for utstedelse av sertifikater. Plante helses forskriften (forskrift 1. desember nr. 2000 om planter og tiltak mot planteskadegjørere) gir bestemmelser om eksport av planter og smittebærende emner. Det følger av forskriften § 27 at den som ønsker å eksportere sendinger som krever utstedelse av sunnhetssertifikat eller reeksportsertifikat, senest to virkedager før sendingen skal kontrolleres skal gi melding om dette til Mattilsynet. Av § 28 følger at Mattilsynet utsteder sunnhetssertifikater og reeksportsertifikater for sendinger til land som krever at sendingene skal være fulgt av slike sertifikater. Det følger videre at utstedelse av sertifikat forutsetter at Mattilsynet på grunnlag av kontroller og undersøkelser har funnet at sendingen tilfredsstillende oppfyller mottakerlandets plantehelsemessige krav, og at plantematerialets generelle sunnhetstilstand

er god. Videre er det en forutsetning at emballasjen og de benyttede transportmidler tilfredsstiller mottakerlandets importbestemmelser.

Forskriften gjelder ikke for kosmetikk. Kosmetikk er regulert i kosmetikkloven⁶ som har egne regler om eksport av kosmetikk.

Annet ledd

Forslaget i mateksportforskriften §§ 14 og 15 tar inn bestemmelsene som i dag er nedfelt i forskrift om næringsmidler og fôrvarer til land utenfor EØS⁷. Den nevnte forskriften har kun næringsmidler og fôrvarer som virkeområde. Det begrensede virkeområdet for disse bestemmelsene videreføres i mateksportforskriften § 2 annet ledd.

Til § 3 Definisjoner

Vi har valgt å kun definere ord som er relevante i eksportsammenheng, og som ikke er definert i annet regelverk.

Det foreslås å bruke begrepet «helsesertifikat» i forskriften. Dette er i tråd med endring i begrepsbruk i ny kontrollforordning⁸ som ennå ikke er implementert i norsk regelverk, i plantehelseregelverket⁹ og det er en direkte oversettelse av det internasjonalt benyttede «health certificate» i internasjonale avtaler som Norge har inngått. Som eksempel nevnes Memorandum of Understanding (MoU) med Sør-Korea, og helsesertifikatene nr. 10.1.246 (fra 2018) og 1.1.258 (fra 2017), som er skrevet i henhold til MoU'en. Av samme grunn er Mattilsynet i ferd med å fase ut en rekke forskjellige navn for eksportattester, som alle vil bli korrigert til «helsesertifikater».

I tillegg til helsesertifikater kan Mattilsynet utstede blant annet free sales certificate, HACCP-sertifikater, og erklæringer (statements). Disse er imidlertid generelle dokumenter som ikke er knyttet opp mot et enkelt eksportparti, men som sier noe om virksomheten, produktet eller tilstanden i Norge generelt. Disse utstedes ofte samtidig med helsesertifikatene, men samtidig utstedelse er ikke en forutsetning, og i motsetning til helsesertifikater kan de utstedes etter at eksportpartiet har forlatt landet. De kan heller ikke brukes som eneste dokument for å få inn eksportpartier bestående av ulovlige varer. Det er således ikke behov for å forskriftsfeste disse dokumentene.

Til § 4 Plikt til internkontroll

Første ledd

Det foreslås en bestemmelse om innføring av krav om internkontroll for virksomhetene i eksportløpet. Forslaget har som formål å effektivisere Mattilsynets tilsyn med virksomhetene og å gjøre disse bedre i stand til å oppfylle kravene i mateksportforskriften. Innføring av internkontroll var i samsvar med føringer fra Stortinget og Regjeringen om at offentlig tilsyn skal være basert på internkontroll da internkontrollforskriften ble vedtatt. Mattilsynet har ikke mottatt signaler om at disse føringene er endret. Derimot er det signalisert at Mattilsynet skal drive mer effektivt og risikobasert, og da er muligheten til å gjennomføre effektive tilsyn, også med virksomheter i eksportløpet, en forutsetning.

Matlovsforskriften (forskrift 22. desember 2008 nr. 1620 om allmenne prinsipper og krav i næringsmiddelregelverket) gjennomfører forordning 178/2002. Denne fastslår i artikkel 17, om ansvar, at driftsansvarlige for næringsmiddel- og fôrforetak skal (...) sikre at næringsmidler eller fôr oppfyller kravene i næringsmiddelregelverket som er relevante for deres virksomhet, og kontrollere at disse kravene overholdes. Medlemsstatene skal opprettholde en ordning med offentlige kontroller for å håndheve næringsmiddelregelverket og overvåke og kontrollere at de relevante kravene i næringsmiddelregelverket overholdes

⁶ Kosmetikklova (lov 21. desember 2005 nr. 126 om kosmetikk og kroppspfleieprodukt m.m.)

⁷ Forskrift om næringsmidler og fôrvarer til land utenfor EØS (forskrift 31. august 2018 nr. 1319 om produksjon og eksport av næringsmidler og fôrvarer til land utenfor EØS på særskilte vilkår)

⁸ Regulation (EU) 2017/625

⁹ Forskrift om plantehelse (forskrift 1. desember 2000 nr. 1333 om planter og tiltak mot planteskadegjørere)

av driftsansvarlige for næringsmiddel- og fôrforetak. Det er med andre ord virksomhetene som er ansvarlige for regelverksetterlevelse, mens offentlig myndighet (Mattilsynet) er ansvarlig for å kontrollere at regelverket blir fulgt.

Overnevnte prinsipp gjelder for alle Mattilsynets forvaltningsområder, også for eksportløpet og utstedelse av sertifikater. Det er eksportøren som har ansvaret for at vilkårene i helsesertifikatene er oppfylt, mens Mattilsynet bekrefter overfor importlandet at virksomhetene i eksportløpet driver i henhold til kravene i helsesertifikatet. Det er fortsatt krav om effektivt tilsyn med virksomhetene i eksportløpet, og virksomhetene har fortsatt ansvar for at vilkårene i helsesertifikatene er oppfylte mens Mattilsynet bekrefter overfor importlandet at virksomhetene i eksportløpet oppfyller kravene i helsesertifikatene.

Internkontroll er å påse at krav fastsatt i og i medhold av lov overholdes. Det er nær sammenheng mellom kvalitetssikring og internkontroll. Lov- og/eller forskriftspålagt internkontroll kan være et nødvendig insitament til å starte med systematisk kvalitetsarbeid i egen virksomhet.

Internkontroll vil føre til at det gjøres færre feil i eksportsammenheng og dermed kunne styrke tiltroen til norskproduserte varer.

Annet ledd

Per i dag er noen av virksomhetene i § 2 allerede omfattet av krav om internkontroll i ulike bestemmelser. Disse er:

1. *Næringsmiddelhygieneforskriften (forskrift 22. desember 2008 nr. 1623 om næringsmiddelhygiene) som gjennomfører forordning 852/2004.*
Forordningen stiller i artikkel 5 krav om at driftsansvarlige for næringsmiddelforetak skal innføre, gjennomføre og opprettholde én eller flere permanente framgangsmåter som er basert på HACCP-prinsippene.
2. *Internkontrollforskriften for næringsmidler (forskrift 15. desember 1994 nr. 1187 om internkontroll for å oppfylle næringsmiddelovgivningen, kapittel 2.*
3. *Forskrift om IK-Akvakultur (forskrift 19. mars 2004 nr. 537 om internkontroll for å oppfylle akvakulturlovgivningen) §§ 4 og 5.*
4. *Animaliebiproduktforskriften (forskrift 14. september 2016 nr. 1064 om animalske biprodukter som ikke er beregnet på konsum) som gjennomfører forordning 1069/2009.*
Forordningen stiller i artikkel 29 krav om at driftsansvarlige (...) skal innføre, gjennomføre og opprettholde en eller flere permanente skriftlige framgangsmåter på grunnlag av prinsippene for fareanalyse og kritiske kontrollpunkter (HACCP).

Disse bestemmelsene stiller krav til internkontroll og/eller HACCP for flere av virksomhetene som er omfattet av den foreslåtte mateksportforskriften, men de stiller ingen krav om internkontroll for å etterleve bestemmelsene i denne forskriften. Det foreslås derfor at enhver som driver eller deltar i aktivitet som omfattes av denne forskriften plikter å påse at internkontrollen etterleves.

Tredje ledd

Et av utgangspunktene for innføring av internkontroll som tilsynsform var at det skulle skje en deregulering og en endring mot mer målstyring innenfor offentlig tilsyn. (Det vil si et tilsyn som i mindre grad regulerer detaljer i driften men heller vurderer driftens regelverksetterlevelse.) Derfor foreslås det at internkontrollen skal tilpasses virksomhetens art, aktivitet, risikoforhold og størrelse i det omfang som er nødvendig for å overholde krav i mateksportforskriften.

Det foreslåtte kravet om internkontroll skal bidra til å sikre regelverksetterlevelse i henhold til den foreslåtte mateksportforskriften, men samtidig må det være så fleksibelt at det kan anvendes i alle situasjoner, herunder i små foretak.

Fjerde ledd

Den foreslåtte dokumentasjonsplikten for virksomhetene gjør det enklere for virksomhetene å oppfylle det foreslåtte kravet om internkontroll, og det blir enklere for dem å dokumentere oppfyllelsen av foreslått krav om internkontroll.

En godt dokumentert internkontroll vil effektivisere Mattilsynets tilsyn med virksomheten. Internkontrollen er også med på å danne grunnlag for Mattilsynets vurdering av hvor ofte og hvor omfattende tilsyn som må gjennomføres hos virksomheten (risikobasert tilsyn). Kravet om å oppbevare dokumenter må likevel være fleksibelt for at ikke små foretak skal bli pålagt unødige byrder.

Til § 5 Krav til produsenten

Første ledd

For å få markedsadgang til eksempelvis Kina, Vietnam og den Eurasiske Økonomiske Union, har disse importlandene satt som vilkår at produsentene må være godkjent av dem. For å få denne godkjenningen må produsentene fylle ut et registreringsskjema hos Mattilsynet. Via dette skjemaet innhenter Mattilsynet opplysninger som importlandet krever, som deretter sendes over til importlandets myndigheter. Importlandet bestemmer selv hva de vil importere og hvem de fører opp på listene sine over godkjente virksomheter som kan eksportere til dem.

Det er produsenten som er ansvarlig for at opplysningene, som oversendes Mattilsynet og som danner grunnlag for listeføringen, er korrekte. Sertifikater utstedes i stor grad på bakgrunn av tillit mellom virksomhetene og Mattilsynet. Dersom sertifikatutstedelsen er basert på uriktige opplysninger, kan dette sette Norges rykte som eksportland i fare, noe som kan få uheldige konsekvenser for norsk eksport.

Annet ledd

Mattilsynet foreslår en bestemmelse om at produsenten stilles ansvarlig for at produksjonen og varene oppfyller importlandets særkrav, og at produsenten skal bekrefte at varene oppfyller disse.

Per i dag blir dette for enkelte særkrav sikret ved at produsenten undertegner en egenerklæring. Imidlertid er dette ikke forskriftsfestet, og Mattilsynet ser at det allerede nå ikke er gjennomførbart å ha egenerklæringer for alle særkrav som importland stiller per i dag. Å forskriftsfeste ovennevnte bestemmelse er en forutsetning for å kunne bygge opp et effektivt system for å ha oversikt over og føre tilsyn med særkrav fra importland. Trenden er at det blir stadig flere særkrav fra stadig flere importland.

Produsenten har ansvaret for produksjonen og for kontrollen av produksjonsløpet. Produsenten er derfor den nærmeste til å bære ansvaret for å sikre at særkravene fra importlandet er oppfylt i produksjonsløpet. Dette er i tråd med hygieneregelverket og gjeldende praksis.

Det blir stadig flere forskjellige særkrav fra stadig flere land, og det vil bli stadig mer krevende for produsentene å forholde seg til særkrav fra alle mulige importland. Da er den mest hensiktsmessige ordningen at produsenten har et bevisst forhold til hvilke særkrav som virksomhetens produksjon må innrettes etter for at produktene skal kunne importeres til aktuelle land. Produsenten kan velge å se bort fra særkrav fra importland som ikke er aktuelle å eksportere til, eller der produsenten har tatt et standpunkt om at særkravene blir for krevende å overholde. Mattilsynet kan bare utstede sertifikater med særkrav dersom produsenten kan bekrefte at produksjonen og varene oppfyller importlandets særkrav. Dette er en bestemmelse som praktiseres allerede i dag og som ønskes tydeliggjort.

En effektiv utstedelse av sertifikater forutsetter at Mattilsynet får en hjemmel for å kunne føre tilsyn på en hensiktsmessig måte med særkravene til land som har disse som vilkår. Dette kan eksempelvis være i form av et godkjenningssystem, forhåndsregistrering eller annet egnet tiltak for å kunne klassifisere hvilke produsenter som kan produsere for hvilke land med særkrav. Dette vil i tillegg gjøre det enklere for eksportører å orientere seg om hvorfra de kan kjøpe varer for eksport til land med særkrav.

Mattilsynet vil kommunisere eventuelle nye systemer tydelig til virksomhetene før disse vil tre i kraft. Dette for å ivareta forutberegneligheten og rettssikkerheten til virksomhetene i eksportsystemet.

Til § 6 Krav til eksportøren

Første ledd

Bestemmelser om registrering eller godkjenning av virksomheter som håndterer næringsmidler, animalske biprodukter, fôrvarer, levende dyr (unntatt kjæledyr holdt i privat og ikke-kommersielt øyemed) og avlsprodukter er allerede nedfelt i annet regelverk, men det er per i dag ikke forskriftsfestet krav om registrering av selve eksportaktiviteten. Dette kravet blir dermed en ny bestemmelse.

Per i dag sikrer Mattilsynet registrering av eksportørvirksomhet ved at eksportører som søker om helsesertifikater via Altinn må registrere seg i Mattilsynets system før de kan søke. Imidlertid er det en del helsesertifikater som ikke ligger i dette søknadsløpet, slik at eksportøren ikke kan bruke Altinn i forbindelse med søknad om disse.

I tillegg til at eksportørrollen blir synliggjort i Mattilsynets registre, sikrer forslaget samme krav om registrering for alle eksportører. Mattilsynet vil dermed sikres den nødvendige oversikten over hvilke eksportører som faller inn under forskriften og som Mattilsynet kan utstede sertifikater til og skal føre tilsyn med.

Forslaget foreslås også tatt inn på grunn av informasjonshensyn overfor virksomhetene.

Annet ledd

Eksportøren er den som søker Mattilsynet om helsesertifikat og som Mattilsynet forholder seg til i søknadsprosessen. Eksportøren er den nærmeste til å bære ansvaret for å sikre at det kun eksporteres varer som oppfyller særkrav fra importlandet. For eksempel stiller den Eurasisk Økonomiske Union (EØU) særkrav om separat lagring av varer som er bestemt for eksport dit. Det er lagereier som må ha rutiner for å sikre at dette skjer, men eksportøren må, gjennom den i § 4 påkrevde internkontrollen, sikre at det kun søkes om sertifikat for varer til EØU som oppfyller dette kravet. Det foreslås derfor å forskriftsfeste dette ansvaret. Dette er i tråd med det generelle kravet om aktørens ansvar, jf. omtalen av § 4, og gjeldende praksis.

Til § 7 Søknad om helsesertifikat

Forslaget forskriftsfester gjeldende praksis.

Første ledd

Mattilsynet bestemmer hvordan søknaden skal gjennomføres og hvilke vilkår som kreves for å kunne få et sertifikat.

Søknad om sertifikat skjer som hovedregel elektronisk, men for enkelte sertifikater kan det være andre løsninger. Dette informerer Mattilsynet om på sine internettsider.

Annet ledd

Sertifikatet skal reflektere eksportpartiet slik det er på det tidspunktet sertifikatet utstedes. På forespørsel må eksportøren kunne dokumentere at opplysningene i søknaden om sertifikat samsvarer med eksportpartiet. Eksempel på slik dokumentasjon kan være en plukklister eller et annet dokument som gir oversikt over eksportpartiet.

Forslaget legger til rette for at Mattilsynet kan kontrollere eksportpartier, for å sjekke om opplysningene i søknadene stemmer med eksportpartiene. Mattilsynet kan bare attestere for forhold som er mulige å kontrollere eller etterprøve. Dersom eksportøren for eksempel ønsker at et containernummer oppgis i sertifikatet, må Mattilsynet ha anledning til å inspisere også containeren.

Tredje ledd

Før Mattilsynet kan utstede et sertifikat er det et grunnvilkår at eksportpartiet er tilgjengelig for kontroll for Mattilsynet. Eksportøren må derfor ha eksportpartiet tilgjengelig på et oppgitt sted slik at Mattilsynet har reell mulighet til å kontrollere det, frem til sertifikatet er utstedt.

Det foreslås derfor å forskriftsfeste gjeldende praksis, i tråd med forordning 852/2004¹⁰ og prinsippene i forordning 178/2002¹¹.

Til § 8 Mattilsynets behandling av søknaden om sertifikat

Første ledd

Mattilsynet plikter å utstede sertifikat når nasjonalt regelverk og eventuelle særkrav stilt av importlandet er oppfylt.

Kravene for å få utstedt sertifikat er:

1. Importlandets særkrav til produsenten, produksjonen og produktet er oppfylt
2. Virksomheten er listeført, dersom importlandet stiller krav om listeføring
3. Krav til internkontroll er oppfylt, jf. § 4
4. Eksportør skal være registrert hos Mattilsynet
5. Søkeren kan dokumentere at eksportpartiet samsvarer med opplysningene i søknaden
6. Eventuell egenerklæring er korrekt utfylt
7. Det er søkt om helsesertifikat på korrekt måte
8. Eksportpartiet er tilgjengelig for kontroll fra Mattilsynet
9. Produktene er helsemessig trygge

Når alle kravene er oppfylt har søkeren krav på å få utstedt et helsesertifikat i henhold til søknaden. Motsatt vil søkeren få avslag på søknaden dersom ikke alle kravene er oppfylt.

Avslag på søknad om eksportsertifikat er å anse som et enkeltvedtak etter forvaltningsloven¹² § 2 bokstav b.

Annet ledd

Noen land krever at både produsenten og/eller produkter er oppført på importlandets lister før eksportpartiet slippes inn i landet. Forslaget innebærer at Mattilsynet kan avslå en søknad om sertifikat for eksport til disse landene dersom produsenten eller produktene ikke er listeført.

Per i dag utsteder Mattilsynet sertifikater på forespørsel fra eksportøren uten å kontrollere om produsenten er listeført eller ikke. Det er eksportørens ansvar og i eksportørens interesse å sjekke listeføringen i importlandet for å sikre at eksportpartiet kan importeres. Hvis produsenten ikke er listeført, vil eksportpartiet sannsynligvis bli nektet innført i importlandet, noe som kan få økonomiske konsekvenser for eksportøren.

Eksport til "den Eurasiske Økonomiske Union" (EØU) er et eksempel på dette. Myndighetene i disse landene ønsker ikke at Mattilsynet utsteder sertifikater for produsenter som ikke er listeført. Det kan derfor få konsekvenser for alle norske produsenters markedsadgang dersom Mattilsynet har en praksis som bryter med dette. Forslaget bidrar dermed til å bevare tredjestaters tillit til norsk eksport.

¹⁰ Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 852/2004 av 29. april 2004 om næringsmiddelhygiene

¹¹ Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 178/2002 av 28. januar 2002 om fastsettelse av allmenne prinsipper og krav i næringsmiddelregelverket, om opprettelse av Den europeiske myndighet for næringsmiddeltrygghet og om fastsettelse av framgangsmåter i forbindelse med næringsmiddeltrygghet.

¹² Forvaltningsloven (lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker)

Tredje ledd

Forslaget innebærer at Mattilsynet kan avslå søknad om sertifikat for varer fra en listeført virksomhet til et tredjeland som krever listeføring, dersom deler av fremstillingsløpet har foregått i en virksomhet som ikke er godkjent for import til vedkommende tredjeland.

Begrunnelsen for forslaget er å unngå at importland med krav om produktgodkjenning mottar produkter de ikke ønsker.

For eksempel krever Brasil en detaljert produktgodkjenning for varer som kan importeres til landet. Det er altså ikke bare produsenten som skal være listeført, men også varene som skal importeres. Mattilsynet har sett eksempler på at varer som produseres hos en virksomhet uten produktgodkjenning i Brasil, merkes om hos en virksomhet med produktgodkjenning og deretter eksporteres.

Forslaget innebærer at Mattilsynet kan avslå søknader om sertifikat på grunn av slike forhold. Dermed vil forslaget hindre at varer fra ikke-listeførte virksomheter kan eksporteres via en listeført virksomhet. Det vil kunne bidra til å ivareta tilliten til Mattilsynet.

Hva som regnes som «hele eller deler av produksjonen» vil være en konkret vurdering.

Fjerde ledd

Når importlandets kompetente myndighet anmoder om å få utstedt andre dokumenter enn et helsesertifikat, kan Mattilsynet etterkomme anmodningen.

Mattilsynet utsteder andre dokumenter enn helsesertifikater kun på forespørsel fra kompetent myndighet i importlandet.

Forslaget er en forskriftsfesting av gjeldende praksis. Ett eksempel på slike eksportdokumenter er «Certificate of free sale» som kreves av noen importland ved første gangs import av et bestemt produkt.

Femte ledd

Det er opp til Mattilsynet å avgjøre hvordan helsesertifikatet skal utstedes; på papir, elektronisk eller begge deler. Dette vil være bilateralt avtalt mellom Mattilsynet og det enkelte importlandet.

Til § 9 Mattilsynets rett til å be om at en produsent eller et produkt fjernes fra importlandets liste

Det foreslås at Mattilsynet skal kunne be et importland om å fjerne en produsent eller et produkt fra landets liste dersom betingelsene for eksport ikke er overholdt, eller hvis produsenten selv ikke lenger ønsker å være listeført.

Eksport er avhengig av god tillit mellom eksportlandet og importlandet. Når Mattilsynet får kunnskap om at betingelsene for eksport til importlandet ikke lenger overholdes, skal Mattilsynet vurdere om dette skal kommuniseres til importlandet. Forslaget er i tråd med forskriftens formål om at andre land skal kunne ha tillit til norske helsesertifikater. Bestemmelsen vil også motvirke at enkeltvirksomheter ødelegger for hele bransjen ved å stadig bryte kravene som importlandet har fastsatt.

Forslaget innebærer videre at Mattilsynet ber om sletting fra listen hvis produsenten selv ikke lenger ønsker å være listeført i importlandet. Produsenten kan ha ulike grunner for dette. Eksempelvis kan det være at produsenten ikke lenger har varer i omløp, eller den vil ikke lenger bruke ressurser på å opprettholde kontrollregimet som importlandet krever. Mattilsynet tilbyr denne tjenesten i dag og ønsker å videreføre den.

Til § 10 Varslingsplikt og ny søknad ved misforhold mellom eksportpartiet og sertifikatet

Første ledd:

Eksportøren får med dette forslaget en plikt til å informere Mattilsynet dersom det viser seg å ikke være overensstemmelse mellom egenerklæring eller utstedte eksportdokumenter og eksportpartiet.

Hensikten med den foreslåtte bestemmelsen er å håndtere uoverensstemmelser mellom eksportpartiet og eksportdokumentene på en effektiv måte. Det er eksportørs ansvar at dokumentene er riktige, og eksportøren er som oftest den første som blir gjort kjent med feilen. Derfor foreslås det å innføre en varslingsplikt for eksportør når det oppdages feil i dokumentene.

Ved feil i dokumentene skal Mattilsynet, basert på all tilgjengelig informasjon, vurdere om eksportpartiet likevel oppfylder importlandets krav og om det er nødvendig og mulig å korrigere dokumentene slik at eksportpartiet kan tillates importert.

Dersom det viser seg at uoverensstemmelsen er av en slik karakter at kravene i sertifikatet ikke er oppfylt, skal Mattilsynet vurdere om sertifikatet må tilbakekalles og om importlandet må varsles. Rutiner for slik varslingsplikt er i tråd med Codex sine anbefalinger og bidrar til å øke tilliten til Norge som eksportland, noe som bidrar til å ivareta markedsadgangen.

Et eksempel på dette er hvis det oppdages at laks med ILA er sendt til Australia, som ikke ønsker slik fisk på grunn av risikoen for smitte til egen akvakulturproduksjon. Norge bør vise at vi respekterer Australias beskyttelsesnivå på dette området ved å melde fra dersom det oppdages at det har blitt gjort en feil.

Innholdet i bestemmelsen reguleres, i tilfelle helsefare, av matlovens § 6 om meldeplikt. Denne bestemmelsen gjelder imidlertid ikke andre uoverensstemmelser mellom eksportdokumenter og eksportparti som ikke utgjør en fare for dyre- eller folkehelsen.

Annet ledd:

Dersom det oppdages feil i et sertifikat, kan eksportør søke Mattilsynet om å få det endret.

Når eksportpartiet fremdeles er i Norge og er tilgjengelig for kontroll, kan sertifikatet kanselleres og eksportøren skal returnere det til Mattilsynet. Eksportøren kan deretter søke om erstatningssertifikat.

Tredje ledd:

Forslaget innebærer at Mattilsynet i visse tilfeller kan utstede et erstatningssertifikat selv om eksportpartiet har forlatt landet.

Forslaget er en videreføring av dagens praksis og er et unntak fra hovedregelen i annet ledd om at eksportpartiet fortsatt skal være i landet og kunne kontrolleres av Mattilsynet.

Det skal bare være ett sertifikat i omløp for hvert eksportparti. Dersom det oppdages feil i et sertifikat etter at eksportpartiet har forlatt landet, skal det ikke søkes om nytt sertifikat, men det kan søkes om endring av eksisterende sertifikat. Søknad om et nytt sertifikat i slike tilfeller vil være en omgåelse av regelverket.

Sertifikater som utstedes skal være korrekte, og det skal være samsvar mellom sertifikat og eksportparti. Det opprinnelige sertifikatet skal ikke være i omløp etter at Mattilsynet har utstedt erstatningssertifikatet. Disse kravene er nedfelt i Codex Alimentarius (CAC/GL 38-2001 Section 9 paragraph 42)¹³.

Når eksportpartiet ikke lenger kan kontrolleres av Mattilsynet, må eksportøren kunne dokumentere at kravene i erstatningssertifikatet var oppfylt på det tidspunktet da eksportpartiet sto tilgjengelig for kontroll. Dokumentasjonen må vise at sertifikatet samsvarer med eksportpartiet. Det er nødvendig med strengere krav til dokumentasjon når

¹³ [Guidelines for design, production, issuance and use of generic official certificates](#)

eksportpartiet er utenfor Mattilsynets kontrollmulighet, i motsetning til når det befinner seg i Norge.

Til § 11 Mattilsynets rett til å kalle sertifikater tilbake

Første ledd

Det foreslås en ny bestemmelse om at Mattilsynet kan tilbakekalle sertifikater dersom Mattilsynet mottar opplysninger som tilsier at eksportpartiet ikke er i overensstemmelse med det sertifikatet som er utstedt for samme parti. Forslaget er en forskriftsfesting av Codex sine anbefalinger i CAC/GL 38-2001 Section 9 nr. 43, 44 og 45. Forskriftsfesting av Codex-anbefalingene gir større forutsigbarhet og bedre rettssikkerhet for virksomhetene, da Codex-anbefalingene ikke er lett tilgjengelige.

Kravet om samsvar betyr at Mattilsynet kan kalle tilbake et sertifikat både dersom søknaden inneholder faktuelle feil og dersom det viser seg at eksportpartiet ikke oppfyller krav i sertifikatet.

Mattilsynet foretar en konkret helhetsvurdering dersom det skal tilbakekalle et utstedt sertifikat. Terskelen for å tilbakekalle et sertifikat er eksempelvis lav når myndighetene i importlandet varsler om uoverensstemmelse eller ved mistanke om helseskadelige forhold i eksportpartiet. Dersom en konkurrent varsler om uoverensstemmelse og Mattilsynet ikke har sikre holdepunkter for å vurdere om varselet er korrekt eller ikke, vil terskelen for å tilbakekalle være høyere.

Dessuten gir en «kan-bestemmelse» eksportøren mulighet til å sende Mattilsynet sertifikatet uten at det blir tilbakekalt. Dette er positivt for virksomhetene, som vil slippe de negative konsekvensene ved en slik tilbakekalling.

Annet ledd

Forslaget går ut på at Mattilsynet skal tilbakekalle sertifikater dersom det er mer enn ett sertifikat i omløp for samme eksportparti.

Forslaget vil bidra til å hindre misbruk av sertifikater og forebygge matkriminalitet, da Mattilsynet vil få en hjemmel til å tilbakekalle sertifikater som ikke skulle vært i omløp. Det kan være vanskelig for Mattilsynet å oppdage at flere sertifikater er i omløp for samme eksportparti, men forslaget vil gi en hjemmel til å tilbakekalle dersom dette oppdages. Det er allerede i dag en innarbeidet praksis om at det ikke skal være mer enn et sertifikat i omløp for hvert eksportparti. Ved å forskriftsfeste dette blir kravet tydeligere for virksomhetene.

Tredje ledd

Forslaget går ut på at Mattilsynet skal varsle importlandet om annullering dersom eksportøren ikke umiddelbart returnerer tilbakekalte sertifikater. I hastesaker vil Mattilsynet kunne annullere selv om eksportøren returnerer sertifikatet.

Forslaget har to elementer. For det første gir det muligheter for virksomheten til å returnere tilbakekalte sertifikater uten at Mattilsynet varsler myndighetene i importlandet. For det andre forplikter forslaget Mattilsynet til å varsle myndighetene i importlandet dersom tilbakekalte sertifikater ikke blir returnert.

Forslaget er en forskriftsfesting av Codex sine anbefalinger i CAC/GL 38-2001 Section 9 paragraph 44. Begrunnelsen for forslaget er å hindre at eksportpartiet kommer inn i importlandet på feilaktig grunnlag. Slike feil kan få store konsekvenser for både den enkelte produsenten og i ytterste konsekvens for hele bransjens markedsadgang.

Til § 12 Mattilsynet rett til å avslå en søknad om helsesertifikat

Første ledd

Det foreslås en bestemmelse om at Mattilsynet i særlige tilfeller kan nekte å utstede helsesertifikat dersom det vil være til skade for tilliten til Mattilsynet og norske næringsaktører. Forslaget er hjemlet i matlovens § 12 bokstav c jf. § 1 tredje ledd og det er et unntak fra forslaget i § 8 første ledd.

Det skal en del til før bestemmelsen vil bli benyttet. Det skal foreligge en kvalifisert begrunnelse for at Mattilsynet skal kunne nekte å utstede et helsesertifikat i henhold til denne bestemmelsen. Siden dette vil gjelde få og alvorlige saker, vil normalt også det relevante fagdepartementet orienteres om saken.

Det skjer ikke ofte at importlandet anmoder Mattilsynet om å ikke utstede helsesertifikater, men det har vært to tilfeller de tre siste årene hvor vi har opplevd dette. De anmodningene Mattilsynet har fått hittil, har dels vært basert på at importlandet ikke ønsker varer fra en bestemt produsent, og dels fra en bestemt eksportør. Årsakene som har vært angitt har også vært forskjellige. I ett tilfelle mente importlandet at produsent ikke oppfylte krav for listeføring. I et annet tilfelle ga importlandet uttrykk for en klar mistillit til produsent og eksportør etter tilfeller med feilaktig innmeldte opplysninger, i forbindelse med søknad om sertifikater.

Det er umulig å forutse hva som kommer til å bli grunnlag for fremtidige anmodninger, men vi ser at anmodningene kan skyldes både forhold i Norge og vurderinger fra importlandet. Vi har også sett at importland som har krav om listeføring av produsenter kan anmode om at det ikke sendes varer fra en bestemt produsent, uten at de nødvendigvis ønsker å stryke disse av listen sin. I slike tilfeller vil det på sikt kunne ha mye større følger for produsenten dersom virksomheten blir strøket fra importlandets liste, enn hvis det en periode ikke utstedes helsesertifikater som Mattilsynet har fått anmodning om å la være å utstede.

Anmodning fra importland om at helsesertifikat ikke skal utstedes, har hittil vært basert i særkrav fra importlandet. Trenden i den globale handelen ser ut til å bli at det kreves mer og mer særkrav¹⁴ og disse er ikke alltid gjenfinnbare i helsesertifikatene¹⁵. Dette kan dels være på grunn av den raske utviklingen av logistikk-systemer som gjør at næringsmidler raskt kan transporteres over landegrensene, dels at importlandene ønsker å ha større kontroll av varer som innføres i deres land og dels kan særkravene være basert i et ønske om å beskytte landets interne forhold. WTOs oppgave er å motvirke handelsbarrierer som er unødvendige for slik å bidra til en mer rettferdig og lønnsom handel for flere.

Mattilsynet bør ha en mulighet til å kunne nekte å utstede helsesertifikat dersom det vil være til skade for importlandets tillit til Mattilsynet eller til norske virksomheter. Norske virksomheter er ikke tjent med at Mattilsynet bidrar til at et importland mottar en vare som importlandet allerede har signalisert at de ikke ønsker å motta. Derfor skal det i helhetsvurderingen særlig ta hensyn til importlandets anmodning om ikke å motta eksport av den bestemte varen eller fra den bestemte virksomheten. Dersom Mattilsynet mister troverdighet overfor importlandet tilsynsmyndighet, kan dette skape problemer for fremtidig samarbeid med importlandet og få virkninger overfor virksomhetene.

Noen av våre nordiske naboer fører tilsyn på hvert enkelt eksportparti som forlater landet. Dette vil ikke være hensiktsmessig i Norge. Det vil ikke være effektivt og Norges utstedelse av helsesertifikater er basert på tillitsforhold mellom aktørene og Mattilsynet. Imidlertid krever stadig flere importland at det føres kontroll på eksportpartier som forlater landet ved at

¹⁴ Kina krever at det ikke eksporteres laks fra lokaliteter med mistanke om eller påvist ILA, PD eller gyrodactylus, New Zealand og Australia krever at det ikke sendes laksefisk som er slaktet som ledd i en bekjempelsesplan, og Australia krever at laksefisk ikke skal være fra en lokalitet med mistanke om eller påvist ILA, eller fra lokaliteter i nærhet av en slik lokalitet.

¹⁵ Japan krever at det ikke sendes kjøtt fra storfe eldre enn 36 måneder, og at sterilisatorene som brukes ved slakteriene holder 83°C i stedet for det norske kravet om 82°C. Kravene er imidlertid ikke gjenfinnbare i helsesertifikatet for kjøtt til Japan.

Mattilsynet bekrefter at virksomhetene har fulgt importlandets nasjonale rettsregler og ev. særkrav.

Dersom Mattilsynet utsteder helsesertifikater til tross for at man vet at eksportpartiet vil bli avvist i importlandet, kan konsekvensene være store. Importlandet kan bestemme seg for å utestenge en hel varelinje eller verre; norske produkter kan bli utestengt for import til landet, midlertidig eller for alltid.

Annet ledd

Transport av frosne eksportpartier fra Norge til enkelte importland kan ta opptil seks uker. Dersom det i løpet av transporttiden kommer en anmodning fra importlandet som omtalt i første ledd, kan det bli behov for å tilbakekalle allerede utstedte sertifikater for slike eksportpartier. Situasjon og vurderingene er den samme selv om Mattilsynet allerede har utstedt et helsesertifikat. Det foreslås derfor at tilsvarende bestemmelser også gjelder for allerede utstedte helsesertifikater.

Til § 13 Retur av sertifikater som ikke brukes

Mattilsynet foreslår å forskriftsfeste at sertifikater som ikke benyttes, skal returneres.

Ubenyttede sertifikater på avveie øker muligheten for både misbruk og matkriminalitet. Det kan være gode grunner for at et sertifikat ikke anvendes likevel. For eksempel kan det hende at eksportpartiet ikke rekker transporten sin og det er lenge til neste transportmulighet. Da blir gjerne partiet solgt til en kunde innenlands i stedet. I slike tilfeller er det ønskelig å få det ubrukte sertifikatet i retur slik at det ikke kommer på avveie og kan misbrukes.

Til §§ 14 og 15

Det foreslås at forskrift 31. august 2018 nr. 1319 om produksjon og eksport av næringsmidler og fôrvarer til land utenfor EØS på særskilte vilkår innlemmes i denne forskriften, §§ 13 og 14.

Det foreslås at forskrift 31. august 2018 nr. 1319 om produksjon og eksport av næringsmidler og fôrvarer til land utenfor EØS på særskilte vilkår innlemmes i forslag til ny mateksportforskrift.

Begrunnelsen for forslaget er at eksport av næringsmidler og fôrvarer til land utenfor EØS på særskilte vilkår er en presisering eller et unntak fra de alminnelige bestemmelsene om eksport til land utenfor EØS. Det er også ut fra hensynet om å samle eksportbestemmelsene i en forskrift at Mattilsynet nå foreslår at forskrift om næringsmidler og fôrvarer til land utenfor EØS på særskilte vilkår innlemmes i den nye mateksportforskriften. Eksportvirksomhetene vil lettere finne frem til bestemmelsene om disse er nedfelt i én forskrift. Innlemmelsen vil også ivareta rettssikkerheten til eksportvirksomhetene da bestemmelsene vil kunne fremstå som helhetlig i én forskrift.

Disse bestemmelsene har tidligere vært ute på offentlig høring, med høringsfrist 1. oktober 2017, og er derfor ikke gjenstand for høring i denne omgang.

Til § 16 Dispensasjon

Det foreslås at Mattilsynet i særskilte tilfeller kan dispensere fra bestemmelsene i denne forskriften, forutsatt at det ikke strider mot Norges internasjonale forpliktelser.

Til § 17 Tilsyn og vedtak

Bestemmelse om tilsyn og vedtak er allerede hjemlet i matlovens § 23.

Til § 18 Straff

Det foreslås en ny bestemmelse om straff i denne forskriften. I likhet med matlovens § 28 forutsettes det at overtredelsen er forsettlig eller uaktsom. Dette innebærer at overtredelsen har en viss grad av skyld. Dette kan eksempelvis være at produsenten erklærer oppfyllelse av særkrav uten å ha implementert disse i sin produksjon, eller eksportør unnlater

å returnere sertifikater som ikke brukes og i stedet bevisst bruker disse for å eksportere et annet eksportparti.

Til § 19 Ikrafttredelse

Bestemmelsen definerer når forskriften gjelder fra. Forskrift 28. juni 2013 nr. 844 om kvalitet på fisk og fiskevarer¹⁶ §§ 36 og 37 og forskrift 31. august 2018 nr. 1319 om produksjon og eksport av næringsmidler og fôrvarer til land utenfor EØS på særskilte vilkår¹⁷ oppheves fra samme dato.

Hjemmel og fastsettelsesmyndighet

Forskriften skal fastsettes av Helse- og omsorgsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet med hjemmel i lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) §§ 5 annet ledd om etterlevelsesplikt og systematiske kontrolltiltak, 7 annet ledd om etablering, utforming og drift, 9 første ledd om produktgodkjenning, innhold, sammensetning og kvalitet, 10 annet ledd om merking, presentasjon og reklame, 11 om sporbarhet, 12 om forbud mot fangst, høsting, omsetning mv., 13 om adgang til sted, bistandsplikt, prøveuttak mv., 15 om dokumentasjon mv., 16 annet ledd om næringsmiddeltrygghet, 17 annet ledd om innsatsvaretrygghet og 24 om særskilt smittesanering , jf. delegeringsvedtak 19. desember 2003 nr. 1790.

Hvilke konsekvenser får forskriften for de ulike virksomhetene?

Det er et minimumskrav at Mattilsynet identifiserer berørte parter og har tenkt over og vurdert kvantitative og kvalitative konsekvenser av forskriftsforslaget.

Det er vanskelig å beregne eksakt hvilke konsekvenser forslaget vil få for offentlige og private parter (kvantitativ vurdering). Mattilsynet har likevel identifisert at følgende virksomheter kan bli påvirket av forslaget til ny mateksportforskrift:

- produsenter av animalske av næringsmidler, animalske biprodukter, fôrvarer, levende dyr og avlsprodukter
- eksportører
- kompetente myndigheter i importlandene
- Mattilsynet
- det norske samfunnet generelt

Konsekvenser for produsentene

Produsentene blir berørt av forskriftsforslaget ved at de i større grad enn tidligere må implementere særkrav fra land utenfor EØS i sine internkontrollsystemer. Størrelsen på disse økonomiske konsekvensene er vanskelig å tallfeste, men produsenter som har god kontroll på særkravene, vil kunne bli mer attraktive for eksportørene som skal kjøpe varer fra dem.

Forslag til § 4 om internkontroll er delvis ny for produsentene fordi mange av dem allerede er omfattet av internkontrollforskriften og IK akva-forskriften. Imidlertid er det ingen bestemmelser i disse forskriftene som stiller krav om internkontroll eksempelvis for særkrav fra land utenfor EØS. Likevel vil forslaget ikke medføre store endringer for produsenten, da Mattilsynet allerede krever dokumentert overholdelse av en del særkrav ved hjelp av egenerklæringer. Den største konsekvensen av forslaget vil dermed være at produsenten må vise oppfyllelse av særkrav på en mer systematisk måte, og ikke bare ved hjelp av egenerklæringer.

Når kravene til produsentene blir tydeliggjort, blir det tydeligere at produsenten må vite hvilke marked varene skal eksporteres til. Gjennomføringen av dette forutsetter at det er god kommunikasjon mellom produsentene og eksportørene.

¹⁶ <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2013-06-28-844>

¹⁷ <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2018-08-31-1319>

Konsekvenser for eksportørene

I dag er hygienekravene til eksportørene nedfelt i ulike regelverk. Imidlertid er importlandenes særkrav ikke omtalt i disse bestemmelsene. Oppfyllelse av særkrav og krav for søknad om sertifikat er i dag kun nedfelt i veiledning på Mattilsynets nettsider og ikke forskriftsfestet. Forslaget til ny mateksporthorskrift vil samle bestemmelser knyttet til særkravene i én forskrift og det vil dermed bli enklere for eksportørene å forholde seg til importlandenes krav. En ny mateksporthorskrift vil gi mer likebehandling av sertifikatsøknadene, styrke rettssikkerheten for søkerne og gi besparelser for bransjen siden flere korrekte sertifikatsøknader gir færre forsinkelser og problemer i eksportsammenheng.

Forslag til § 4 om internkontroll kan være ukjent for de eksportørene som ikke er omfattet av internkontrollforskriften eller IK akva-forskriften. I tillegg kan det være en del eksportører som er omfattet av internkontrollforskriften for næringsmidler uten at de er klar over det. Uansett er det ingen bestemmelser i disse forskriftene som stiller krav om internkontroll eksempelvis for særkrav fra land utenfor EØS, eller for sertifikatsøknad-prosessen. Per i dag innhenter eksportører egenerklæringer fra produsenter før de kan få utstedt helsesertifikater med visse særkrav. Forslaget krever at eksportøren på en systematisk måte viser at de oppfyller nasjonale krav i henhold til dette forslaget og særkrav fra importlandet. Forslaget vil dermed ha størst konsekvenser for eksportører som ikke allerede har etablert et internkontrollsystem.

Eksportøren har ansvaret for at eksportpartiene de fører ut av landet oppfyller sertifikatkravene. Samtidig er det produsenten som har best kjennskap til varene de produserer. En konsekvens av forslaget til mateksporthorskrift vil være at eksportørs ansvar blir tydeliggjort i forskrift. Imidlertid har eksportøren allerede i dag et ansvar for at eksportpartiene som de fører ut av landet oppfyller særkrav i sertifikatene, da det er de som får avslått søknad om sertifikat dersom det avdekkes at forutsetning for utstedelse ikke er til stede. Per i dag er hjemmelen for avslag på søknad om helsesertifikat uklar. Derfor foreslår vi i § 6 annet ledd en ny bestemmelse om dette ansvaret.

Eventuelle mellomledd mellom produsent og eksportør vil også kunne bli påvirket, ved at de må viderefremde informasjonen om hvilket marked varene skal til i større grad enn tidligere.

Selv om Mattilsynet i dag ikke fører særlig tilsyn med at eksportører etterfølger særkrav til land utenfor EØS, er det viktig at Mattilsynet kan avslå en søknad om sertifikat når eksportører ikke oppfyller kravene for å kunne motta et sertifikat. I § 6 utvides ikke eksportørens ansvar.

Forslaget til forskriften kan gi visse administrative konsekvenser for noen eksportører. § 12 innebærer for eksempel at eksportdokumenter som ikke brukes, skal returneres til Mattilsynet. Dette vil være eksportørens ansvar. Det er vanskelig å eksakt beregne hvor mye arbeid og hvilke kostnader forslaget kan medføre for eksportørene. Dette er avhengig av hvor mange sertifikater de søker om som ikke vil bli benyttet.

Mattilsynet mener likevel at de administrative og økonomiske konsekvensene for eksportørene er små, sett i forhold til fordelene av god markedsadgang for hele bransjen på lang sikt.

En ny mateksporthorskrift vil gi mer likebehandling av sertifikatsøknadene, styrke rettssikkerheten for søkerne og gi besparelser for bransjen siden flere korrekte sertifikatsøknader gir færre forsinkelser og problemer i eksportsammenheng.

Konsekvenser for kompetente myndigheter i importlandene

Transparent og lett tilgjengelig regelverk bidrar til at kompetente myndigheter i importlandet får større tillit til Mattilsynet. Over tid vil dette kunne føre til bedre markedsadgang for norske eksportører. Utover dette kan ikke Mattilsynet se at forslaget vil ha administrative og økonomiske konsekvenser for myndighetene i importlandet.

Importlandenes myndigheter er opptatt av hvordan Mattilsynet kontrollerer og sikrer at eksportvirksomhetene følger opp særkravene deres. En ny mateksporthorskrift vil synliggjøre dette.

Konsekvenser for Mattilsynet

Forslaget vil bidra til at forvaltningspraksisen i forbindelse med Mattilsynets utstedelse av helsesertifikater blir mer enhetlig.

Mattilsynet vil etter hvert motta færre sertifikatsøknader med feil enn i dag, siden kravene til søkeren vil være klarere definert. Dermed vil Mattilsynet kunne utstede sertifikater på en mer effektiv måte. Mattilsynet mener at det vil bli færre klagesaker på eksportområdet siden virksomhetene får bedre oversikt over som kreves ved eksport.

Forskriften danner rammen for et tilsynssystem som sikrer Mattilsynet et bedre tallgrunnlag for tilstand, status og regelverksetterlevelse i bransjen. Slik blir det lettere å planlegge tilsyn og sørge for dokumentasjon overfor importlandene under forhandlinger og inspeksjoner.

Innføring av internkontroll alle virksomhetene vil kreve en omprioritering av Mattilsynets ressurser, blant annet for å sikre nødvendig innsikt og kompetanse i oppfølging av virksomhetenes utøvelse av sin internkontrollplikt og systemrevisjoner. Det antas at Mattilsynet vil bruke en del ressurser til å veilede virksomhetene når det gjelder internkontrollsystemer i eksportløpet. Det forutsettes at bransjeorganisasjonene tar aktivt del i arbeidet med innføring av internkontroll i mateksportforskriften.

Mattilsynet forventer at forslaget vil innebære mindre ressursbruk til selve helsesertifikat-arbeidet og vil dermed kunne bruke mer ressurser på tilsyn som følge av forslaget.

Forslaget til ny mateksportforskrift gir tydeligere rammer for tilsyn enn det som har vært til nå, både med eksportører og med hvordan særkrav fra importland oppfylles.

Tilsyn med særkrav fra importland er ikke omfattet av kontrollforordningen, og oppfyllelse av disse er ikke nødvendig for å sikre etterlevelse av norsk regelverk. Derimot sikrer produsent, ved oppfyllelse av særkrav fra importland, at produktet kan komme inn i vedkommende importland. Mattilsynet ser at stadig flere importland stiller krav til vårt tilsyn med deres særkrav, som grunnlag for å akseptere norske sertifikater. Tilsyn med særkrav er en tjeneste som Mattilsynet gjør overfor norsk eksportnæring. Slike særskilte ytelser fra Mattilsynet er vanligvis gebyrbelagte, jf. forskrift 13. februar 2004 nr. 406 om betaling av gebyrer for særskilte ytelser fra Mattilsynet. Gebyr på tilsyn med særkrav vil kunne bli vurdert.

Konsekvenser for samfunnet generelt i Norge

Eksport av sjømat og andre næringsmidler, animalske biprodukter, fôrvarer, levende dyr og avlsprodukter er en viktig inntektskilde for Norge. Spørsmålet er om forslaget til ny mateksportforskrift kan føre til administrative og økonomiske konsekvenser av betydning for samfunnet generelt. Som tidligere nevnt, er forslaget til ny mateksportforskrift kun en forskriftsfesting av allerede eksisterende forvaltningspraksis. Mattilsynet kan derfor vanskelig se at forslag til ny mateksportforskrift vil få store administrative og økonomiske konsekvenser for samfunnet generelt.

Fordelene for både eksportvirksomhetene og for Mattilsynet har tidligere blitt påpekt.

Hørings svar

Hørings svar sendes inn via lenke på Mattilsynets nettside om denne høringen: [Høringsinnspill for 2017/219654](#). Alle hørings svar vil bli offentliggjort.

Høringsfrist: 1. oktober 2019

Hva skjer etter høringen?

Mattilsynet skal sammenstille og vurdere høringsinnspillene. Deretter skal Mattilsynets forslag og vurderinger sendes til matdepartementene. Nærings- og fiskeridepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet skal deretter foreta en gjennomgang av forslaget og innspillene fra høringen, før forskriften fastsettes.

Med hilsen

Elisabeth Wilmann
Direktør avdeling fisk og sjømat
Mattilsynet, hovedkontor

Vedlegg:

- Forslag til forskrift om eksport av næringsmidler, animalske biprodukter, fôrvarer, levende dyr og avlsprodukter (mateksportforskriften)
- Liste over høringsinstanser